

УДК 63.005.658

д.е.н., професор Куліков П.М.,  
д.е.н., доцент Бондар О.А.,  
Київський національний університет будівництва і архітектури

## ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

*Розглядається та доводиться можливість використання можливостей галузевої теорії ефективного управління «геометрична економетрика» для забезпечення економічної безпеки функціонування підприємства на ринку.*

*Ключові слова:* аналіз, доходи, збитки, прибуток, управління, конструкти, система.

**Постановка проблеми.** Визначення ефективності підприємства – складна і багатогранна проблема, що потребує нових рішень і викликає дискусії та розбіжності в її трактуванні. Оцінка ефективності має особливо велике значення в зв'язку з формуванням систем управління об'єктами, що працюють у нових умовах. У найбільш загальному вигляді підприємство розглядають як об'єкт управління з властивою йому специфікою складного конгломерату різноманітних галузей, з жорстким ув'язуванням їх функціонування в єдиній системі регіонального господарства, районів території.

Соціальна складова ефективності відображає величину і ступінь задоволення п потреб населення. Вона припускає певну реакцію населення на якість, терміни і різноманітність наданих послуг, що можуть оцінюватися як в абсолютному вимірі, так і порівняно з якими-небудь стандартами чи нормами (обсяги і вартість наданих послуг, якість і витрати, ресурси та їх використання і т.д.).

Економічна ефективність обслуговування визначається найчастіше лише як економія бюджетних коштів, які використовуються у процесі виконання робіт, спрямованих на збереження і поліпшення фізичних характеристик житлових будинків.

Але економічна ефективність підприємства припускає не тільки економію, але й оптимальні пропорції між трьома напрямками використання коштів: на матеріальне забезпечення і проведення ремонтних робіт, на зарплату працівників, на управління.

**Аналіз основних досліджень і публікацій.** Важливість оцінки ефективності функціонування і управління підприємством на сучасному етапі полягає в тому, що на її основі рішення про створення нових організацій чи

перебудову діючих можливі тільки тоді, коли вони обґрунтовані економічно і соціально.

Це знижує втрати, що виникають при використанні керівництвом методу проб і помилок. Оцінка дозволяє проводити, реорганізацію діючих структур на базі попередньої ретельної підготовки й експериментальної перевірки, що в сутності своїй і забезпечує економічну безпеку функціонування підприємства як цілісної системи та структурної одиниці національної системи.

**Цілі статті.** Довести доцільність використання галузевої теорії ефективного управління як системного модуля ефективного функціонування на ринку підприємства для забезпечення його економічної безпеки.

**Основна частина.** Проблему економічності у підприємств необхідно вирішувати більш широко, з урахуванням бюджетного характеру його фінансування. Визначення ступеня важливості кожного найбільш значущого фактора економічності підприємства сприяє вирішенню подальших напрямів політики їх використання з метою підвищення ефективності функціонування всього комплексу. У зв'язку з цим є певні особливості в методичних підходах до аналізу головних факторів економічності підприємств.

Аналіз головних факторів економічності підприємств передбачає детальний аналіз таких компонентів:

- джерела доходів;
- основні статті витрат;
- прибуток;
- збитки.

1. Аналіз джерел доходів. Через скорочення бюджетних асигнувань на розвиток підприємств все актуальнішим стає вишукування додаткових джерел фінансування фірми із використанням потенціалу території, нових структур ринку і промисловості.

2. Аналіз витрат. Аналіз основних статей витрат підприємств є не менш важливою частиною аналізу головних факторів його економічності. Методика проведення цього аналізу враховує загальні завдання економічності — виявлення основних статей витрат, їх оцінку в усьому обсязі використовуваних коштів підприємства, можливості скорочення витрачених коштів за рахунок більш раціонального їх використання, впровадження нових більш ефективних форм діяльності підприємства.

3. Аналіз прибутку. При аналізі прибутку важливим є не тільки виявлення основних його складових, але й можливість розгляду їх зміни в динаміці та в порівнянні з показниками інших аналогічних територіальних одиниць.

4. Аналіз збитків. При аналізі збитків також виявляються всі основні джерела цих збитків, можливість скорочення яких має враховуватися при розробці подальшої стратегії ефективного функціонування підприємства.

На перший план виступає проблема економічності функціонування підприємств, вирішення якої включає, з одного боку, раціональне використання бюджетних коштів, що виділяються, а з другого, – залучення додаткових ресурсів для фінансування програм діяльності. У зв'язку з цим особливого значення набуває розробка методів, використання яких дозволить створити і підтримати механізм економічного функціонування підприємства.

Оцінка ефективності функціонування підприємства включає три складові: задоволення потреб населення, ефективність роботи організацій, ефективність управління підприємством як цілісним об'єктом. Дослідження підтвердили тісний зв'язок показників, що оцінюють ефективність кожної складової, і їх вплив на інтегральну ефективність функціонування і розвитку підприємства.

Оцінку ефективності підприємства доцільно робити за чотирма групами показників: 1) мета, стратегія, політика і цінності; 2) фінанси; 3) виробництво; 4) споживчий результат та екологія. Такий підхід гарантує, що жоден із критеріїв оцінки не буде упущений.

Методичні підходи до аналізу економічності функціонування підприємства передбачають окремий розгляд напрямів використання бюджетних коштів, джерел збільшення доходів та надходжень за рахунок залучення позабюджетних коштів. Такий підхід трактує економічність більш широко порівняно з загальноприйнятим (як відношення ресурсів, призначених для споживання, до фактично використаних), але враховує бюджетний характер фінансування підприємства.

Вирішення задачі ефективного управління з обов'язковим дотриманням визначених умов, що ґрунтуються на вирішенні оптимізаційних аналітичних задач, є достатніми та необхідними умовами економічно безпеки функціонування підприємства в ринку.

Вирішення такої багатоспекторної задачі системними методами дає можливість розробити функціональний механізм ефективної роботи підприємства на ринку з використанням галузевої теорії ефективного управління «геометрична економетрика».

В основу функціонування процесів управління галузевої теорії «Геометрична економетрика» покладено комплексний системний підхід який полягає у забезпеченні пропорційно збалансованого розвитку виробництва і їх оптимально-раціонального використання. Основна задача полягає у розробці методів дослідження і конструювання складно організованих об'єктів – економічних систем різних типів і видів матеріальних ресурсів. Цей підхід

направлений на досягнення внутрішнього взаємозв'язку і єдності різних аспектів запланованої діяльності в управлінні потоками – народногосподарської, галузевої, регіональної і зовнішньоекономічної діяльності.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Галузева теорія ефективного управління передбачає використання алгоритму прийняття управлінських рішень, що базується на системних принципах: формулювання проблеми; виявлення цілей; формулювання критеріїв; визначення наявних ресурсів для досягнення цілей; генерація альтернатив та сценаріїв. Спираючись на аналіз досвіду практичної реалізації теорії управління можна стверджувати, що рівні управління (система прийняття рішень) також є інтерпретаційними. Адже, використання системного та ситуаційного підходів в управлінні залежить від конкретної ситуації, об'єкту чи ймовірності, а значить від конкретного конструктиву. Тобто вибудувати систему прийняття рішення, а значить побудови управлінське дерево з уже визначеними рівнями (гілками) та їх наповненням (відвітленням).

Розроблено програмні модулі вирішення конкретних задач, що реалізують концептуальну схему галузевої теорії «геометрична економетрика» та підтверджують ефективність та наочність одержаних результатів. Зокрема на основі принципів програмування: визначено сутність, зміст та формалізовано структуру інформаційного механізму реалізації завдань міжгалузевого синтезу за рівнями управління; розкрито методичні та методологічні проблеми досягнення високої ефективності управління підприємством, доведено імовірність їхнього розв'язання за використання базових положень галузевої теорії; сформовано, класифіковано та обґрунтовано систему показників оцінювання рівнів ефективності управління підприємством, що побудовано з урахуванням багатofункціональних залежностей між факторами зовнішнього і внутрішнього середовища будь-якої природи економічної системи. Використання саме таких конструктів і дасть можливість розробити механізм економічної безпеки ефективного функціонування підприємства на ринку.

Подальші дослідження слід сконцентрувати на розробці економіко-математичним моделей щодо функціональних модулів та параметрів управління такого роду моделей.

### **Л і т е р а т у р а:**

1. Бондар О.А. Методологічні основи формування галузевої теорії ефективного управління підприємством [Текст]: дис. На здобуття наукового ступеня док. екон. наук. / О.А. Бондар. – К., 2013. – 357с.
2. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту [Текст] – К.: Молодь,

1996.

3. Киллен К. Вопросы управления [Текст] – М.: Экономика, 1981. – 199 с.

4. Куліков, П.М. Механізми ефективного управління фінансовими ресурсами у галузі освіти і науки України [Текст] : дис. на здобуття наукового ступеня док. екон. наук / П.М. Куліков. – К., 2009. - 186 с

5. Монден Я. Тоета. Методы эффективного управления. – М.: Экономика, 1989. – 288 с.

6. Скотт-Синк Д. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение. [Текст] – М.: Прогресс, 1989. – 505 с.

7. Management Handbook. Operating Guidelines. Techniques and Practices./ John Wiley and Sons. Inc. – USA, 1981. – 1522 p.

### **Аннотация**

В статье рассматривается и доказывается возможность использования отраслевой теории эффективного управления «геометрическая эконометрика» для обеспечения экономической безопасности функционирования предприятия на рынке.

Ключевые слова: анализ, доходы, издержки, прибыль, управление, конструкты, система.

### **Annotation**

In the article possibility of the use of branch theory of effective management is examined and proved «geometrical econometric» for providing of economic security of functioning of enterprise at the market.

Keywords: analysis, accuses, expenses, profit, management, constructs, system.